

LÖPUKÖ/LEUSA NA UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS I KUTUK NA BARI.

KWEJA ADI PETESI/KWEYESI TI TOĐIRI/ĐEKESI TI ŋutu I KAK BUKULUNŋ.

KWEJA ADI

Denet nagwon adi kugga ko tojojo na đekesi ti ŋutu liŋ nagwon bain titiki ŋutu. Kona kwe ŋutu ti mede/’baŋ logwon gwođiet na tolien, tođiri ko taliŋ i kak ‘bukuluŋ.

KWEJA ADI

‘Bakan na yenet ko laundya na tođiri na ŋutu aje jondia konesi narok nagwon aje toworja yeyesi ti ŋutu. Kona kwe đurökin na kune đekesi kwekindya adi anyen ŋutu liŋ ryeju tolien na jambu ko yenet ko yupet töki ko tolien akwe na kujönö ko đekesi aje tokoro gwošo yenet duma na ŋutu i piritön ti kak.

KWEJA ADI

Đedekarikin adi ŋutu ködyö ti riđiki anyen đekan ŋaret i diŋitan na gwusulak na ti tndu ŋutu i renya na saresi ti miri karudanit ko kasasanyanit kogwon đekesi ti ŋutu ködyö gagaya ko saresi ti putet.

KWEJA ADI

Đedekarikin parik i đilikindya na đurjö na tojulin i kiden na ŋutu logwon nyanyar gwon i pirit gelen ko ŋarju konesi na gelen.

KWEJA ADI

Ködyö đedekarikin adi ti ŋutu gwe ko tođurjö na gwiliŋit ko tojulin ko jurön.

KWEJA ADI

Laŋet na jurön lomomorja i saresi kase lo peta i kwekindya na yupet i đekesi ko ‘bulit na ŋutu i tojojo na

ηutu lyan ko wate adi se agi ködyö tindu riηit i tođurjō i pirit na gelen gwiliηit lo'but i tolien duma.

KWEJA ADI

Yeyesi na morja ti kine d'ekesi ko tolien gwon 'bulit duma ko ati denesi ti kine ηo nagwon a yukwe kine.

SOηINANA NYENAGWON.

ηina momoret duma tokorju ηina kweyet na tođurjō na d'ekesi ti ηutu liη i kak 'bukuluη gwon a temet na konaki i morja liη i jurōn liη tojo ko d'utet. Karen ηutu ko karen mugun na laηet kepekep ηina tokoret diηitan liη i kwe anyen tindu riηit duma na todindyö ko todinet anyen todindyö kuket na kine d'ekesi. Toliē ko temet na d'urjō i lukata ko nakaηo na jur anyen gaju gwon nase i kak 'bukuluη ko anyen joηga d'ekesi ko time nase ko laηet na kilo jurōn ko 'börik kase ako ηutu logwon gwon kase i saresi.

1.

ηutu liη a yuηwe kana, jojo i tođiri ko d'ekesi ko ti se tokitaki ko 'börik ko mulökötyo lo toluηaseran. Se a d'oka ko denet na kulya na'but ko narok.

2.

Karen ηuto a 'buruki d'ekesi liη ko tokoret 'bak nyunyumbö i gwearijin kađekađe gwoso adi: 'Boriköt, Kutuk ko Yupet/Yubö.

I.aηet kode kunie yeyesi ti lukata kode suluwet na gwoloη, toro'bo kode kulye gwearijin i juÿu na kine nene gelet ködyö ti kona kwöη kode i kiden na laηet na miri na kaηo kode jur, kode gwon a luwitöt, yiyiniki, 'bain d'eba mugun kode gwon ko denesi ti tolien.

3.

Karen ηuto ködyö kata ko tođiri na gwiliηit adi gwon jörun ko tolien na gaya na ηutu.

4.

Lele ηuto ködyö ti bulö d'epa a d'upiet kogwon tod'upien kode tugwörö a d'upiet, kine konesi ködyö ti bulö konaki ηutu i gweyarijin kase kaðekaðe kwöη.

5.

Lele ηuto ködyö ti bulö tiki i miyesi kode d'epet loron logwon ti temakindya i gwiliηit lo ηutu kode riηet nagwon körju mugun na ηutu.

6.

Karen ηuto ködyö kata ko tod'iri i karen jur ko i karen pirit i komoη na saret.

7.

ηutu liη agi gwon jojo kode ti nyunyumö i komoη na saret lo miri. Lepeη ködyö agi gaya jojo ko saret.

ηutu liη ködyö gwon ko gayet nageleη 'bak nene nyunyumet kode laηa na kilo saresi töki kode konesi nagwon ti temakindya i kebbu na saret lo jur.

8.

Karen ηuto ködyö gwon ko tod'iri na kiko lo rigwo ko laηet na rigwo d'urjet na putesi i kenesi na laηgo saresi ti tod'iri na d'ekesi ti ηuto logwon a tiki nye ko saresi kode saret lo jur.

9.

Lele ηuto ködyö ti bulö moka 'bakan na saret, rereka kode riköji kaηo kanyit i jur.

10.

Karen ηuto ködyö agi gwon ko tojojo i putet ko ti yiηani yiηa ko ηutu ti jur ko ködyö ti kaðuηök ti putet

kulo gwe a luwi i laɲet nase ködyö na kaɗuɲök. Ti nyunyumbö, kujönö miri. Ti ɗuɲgö na putet gwe i denet na toɗiri ko kepesi narok nagwon mokani ɲutu.

11.

Karen ɲuto lo moka adi a torondya agi ködyö ti luɲu a katoronyanit tojo ko lopenɲ a ɗuɲöki putet lo liliya ko ɲutu lojore, nagwon kweja adi nye a ryö gayesi liɲ i putet Ionyit. Lele ɲuto ködyö ti luɲu a katoronyanit i karin toronyet, ko kunie ti kunie toronyesi na kona kinu a ɗuɲöji kano. Ko köti i saret lo köji ko Io kaɲo jambu adi lele saret lo pömöni lele ɲutu ködyö ti bulö riɗiki i lewudya na ɲilo saret logwon gwon i kitarikin lu.

12.

Lele ɲuto ködyö ti bulö riɗiki i lwönö kanyit kweja adi lubbö ko lele ɲuto kadi ‘bak pija kode kendya na manini na lege, kode lyöggu na kukuet ko gwiliɲit lo'but. Karen ɲuto agi ködyö gwon ko toɗiri na gaya ko saret, ko lele ɲuto a ‘beleɲgu lele lo kilo saresi.

13.

Karen ɲuto ruköki toljen na wörö ko siɗa i lokokoritan ti lukata na köjinö kaɗekaɗe. Karen ɲuto a ‘buruki i köyu na jur töki bubulö yitwe bot ‘bak teɲet.

14.

Karen ɲuto a ruköki i pija kode i siɗa kana i kulye jurön anyen gagaya. Kine dekesi ti bulö ruköki kode luɲu i diɲit na ɗuɲöki na putet i tugwakan ko ‘bain pondya i toron na laɲet na ɗebba jur kode i saresi logwon ko tukade ko saresi titeɲ na momoret na jurön.

15.

Karen ηuto a ruköki i gwon ko jur lonyit kode gwuluyet na jur lonyit. Lete ηutu ti bulö riḏiki. renyaki i lopuködu na mugun i karen jur lo d'eggi nye.

16.

ηutu lyan ko wate logwon aje d'urjö 'bakan na kuniye teηesi, ko ati kotumit nanyit kode gweyari kode ti yupet ködyö bubulö yema kode yemba anyen ryendu mede. Se ködyö gwon ko d'ekesi kase jojo anyen bubulö toyem i diηit yemet kode na reyan. a) Yemet tuη kaḏe bubulö kona i d'ekesi ti kilo logwon yöηö kondya mede kulo (toyem) b) Mede ködyö a ηo nagwon ηUN lo gweja ko agi ködyö gwogwon, ko a laηet naḏit najur kode köji ko ködyö gagaya ko köji kode ko jur 'bukuluη

17.

Karen ηuto kata ko toḏiri nagwon bubulö gwon ko toro'bo kanyit kode töki bubulö gwon i momoret ko kulye. Lele ηutu ködyö ti bulö ryaka kode joηari toro'bo kanyit kaηo 'bak saret.

18.

Karen ηuto ködyö gwon ko tolien na yeyesi kanyit, ko lepeη yöηö kondya nyo kweja adi teηet 'bain bubulö yeyeju ηo na'but ko narok ko nye a d'eggi konye töki bubulö torukökindyö ηutu ko kulye i pirit nageleη kweja ad i todinesi, konesi, moÿu, kode kwakwaddu.

19.

Karen ηuto a 'buruki i jondya kode i kwekindya na ηutu yeyet nanyit ko ηutu kata, ko bubulö jambu 'bak teηet. Kine d'ekesi kode 'burusi morja ko 'burit kweyet na yeyet 'bakan na teηet kode kakalet ko lele ηuto pija, wuju, kode leleηaki na kulya ko lele ηutu kode yeyet ko nene mugun kalayianit 'bayin na dendya na lokokori.

20.

Karen ɲuto a ‘buruki kode bubulö kondya kode luɲgu momoret ko taling ‘bak mörö. Lele ɲutu ködyö ti bulö riköji kaŋo i nene mugun na momorja anyen timundya kulyajin, nye ködyö ti bulö joŋga i nene mugun nagwon yeyesi kase ti morja.

21.

Karen ɲuto agi ködyö kikita i miri lo jur lonyit i lukata na miri kode wulundyö ɲutu logwon gwoɗan kase i karen i lukata na miri, a) Karen ɲuto a ‘buruki i ryeju na ɲaresi ko a ti biya i kadi na wini kode todinesi ‘bakan na nyunyumbö kode gelesi kanyit i jur. b) Ǻekesi ti ɲutu ködyö gwon a yenet na miri. Ko ɲina kaɗe bubulö meta kode time ko gayesi ko toɗiri na wulet na kona ko ɲutu liɲ ti jur gwon kweja adi kona ko beiembele. Kode (ɲutu geleɲ a belembele geleɲ) ‘bak nyönyöggu.

22.

Karen ɲuto gwoso lele lo laɲet agi ködyö gagaya ko miri. Ko ködyö meta i konesi ti miri ko i tojulin na miri ko kulye jurön i saret lo momoret kode tukwöryönjin ti jurön kaɗ'ekaɗe adi toro’bo gwiliɲit ko ɗekesi ti keryat logwon ti ɗumaji kaŋo anyen buya tolien na ɗurjö nanyit.

23.

Karen ɲuto agi ködyö kondya kita na ɗeket nanyit ko ti pirit kitayet na gwe i ɗeket nanyit ko na kita ko ti gayet na ‘bakan na kita gwe kata i jur. a) Karen ɲuto ködyö gwon jojo i kwe na kita i jur ko köti tojojo na ropet na kita, i kitayesi ködyö nagwon jojo ko kona ko ɲutu kaɗekaɗe. b) Karen ɲuto logwon kikita ködyö yiyiniki köti ropakini ropet na kita nanyit. Nagwon kweja adi tetemakindya i gwon na ɲutu kode yalet na ropet ködyö titiki ko bubulö. Ko ti kiko lo gayiri kakitak gwe kata, gwoso adi pirit tokelet kode todinet. c) Karen ɲuto ködyö bubulö lupöki kode gweyundya na mugunya kagayak ti kakitak anyen gaju ɗekesi ti kakitak.

24.

Karen ηuto ködyö gwon ko diηit na kita ko diηit na yukan kode diηit na birye. Ko töki diηit kitayet ködyö tetemaki ko perok ti yukan logwon roropa.

25.

Karen ηuto ködyö siďa i gwiliηit lo tetemakindya, kweja adi ďekesi kanyit ködyö ti bulö yöηgu lepeη gwoso i kelan, gwon na mede ‘bura ‘bak sasanyesi gwoso ti kinyotot, boηgo, wini, mede kode kuniye ďekesi ti gwiliηit lo ηuto ko gayet töki ko ati ‘bakan na kita, gilö kata, karu‘be, doηga, kode kuniye ti pirit ko i ηo nagwon a gandu ďekesi ti ηutu. Wate ko lupudyet agi ködyö gagaya ko ηaηaraki. ηwajik lupudyet liη logwon yuηwe kaηo na yemet (tolup) agi ködyö ryeju ruruket ko gayet jojo ‘bakan na koresi kode gelesi kase kiden.

26.

Karen ηuto ködyö totodinö kanyit i jur ko ködyö todinesi kune gwon kana ‘bak ropet biya parik suluet na todinö (primary school) kogwon ηina ďedďekarikin i saret. Ko agi ködyö tiki ko riηit i ηutu liη. Todinesi ti kita na könin ko ti koηon na kwe gwe kata i keniya liη ko töki ryeni ko ηutu liη ti jur. a) Todinesi ködyö gwon i ďekesi ti ďurjö na yeyesi ti ηutu ko ti togoÿu na kugga na toďiri ko tolien na ηutu i pirit na geleη. Ko ti toďure yiηga ko julin i kiden na jurön liη, kweja adi kotumitön kode i yupesi ko köti i konesi ti laηet na jurön lo momorja anyen tindu taliη i gwon ko ηutu kiden. b) Karurukak kode ko monye ko ηote ködyö logwon a ηerot i wulundyö na kiko lotodinöri ηwajik kase.

27.

Karen ηuto ködyö kondya ηo ti keru lonyit i ďeket naynit ko ηutu kanyit kiden anyen ryendu ‘bulit na ηo na teten se kune, töki anyen ηarju seko ďurjö na mugun na koηon na dendya na gweyarijin ti ηo ti kak liη.

Karen ηutu ko toro‘bo kanyit i jur kata ködyö gagaya ko se ködyö gaya jojo ‘bak nene gelet.

28.

Ti gwilingit lo karen ηuto gwe i ruket lo saret lo jurön liη ti kak anyen toḍiri ko tolien nagwon köju aje tokuruki ηutu na kukure ko ηutu i gwiliηit lose.

29.

Karen ηuto ködyö agi kikita i jur ko ködyö ti kondi kita nagwon temakindya i koηon nanyit anyen nye bubulö ḍurjö kanyit i gwiliηit. b) Anyen ηutu bubulö dendya adi tolien ko d'ekesi ti ηutu a kuka, tuη kaḍe ko gwiliηit lo ηutu a lo'but kanyit i jur. Töki ko ηutu wulundyö kimak kase ko 'börik kase. c) Tuη kaḍe kine ḍekesi ko tolien na ηutu i kikolin liη konani i saret lojurön lo momorja anyen tokorju kilo saresi. Kweja adi konesi ti ηutu ködyö gwon 'bak nene tukaḍe kokilo saresi.

30.

Nene ηo 'bain nagwon kakaḍelo i ηina manini, ko saret logwon kekepo ko jurön liη, laηetan, ηutu logwon kita kitayesi kase, kode kondya saret logwon anyen laηgu kode körju nene na kine ḍekesi kode tolien nagwon a 'beron peta i diηit na tokoroni se na.

Translated by (a lopukö ko)

Sebur Anthony Lodu & Gordon Lucy Kiden.

Denet nagwon adi kugga ko to jojo na ḍekesi ti ηutu liη nagwon 'bain tiki ηutu ko lele ηuto, töki tibulö joηa kaηo ko lele ηuto.